

Ataskaita apie ekologinę gamybą — 2021

LIETUVA

Ataskaita apie ekologinį
žemės ūkį ir taikomas
priemones Lietuvoje

Gefördert durch

Bundesministerium
für Ernährung
und Landwirtschaft

BÖLN

Bundesprogramm Ökologischer Landbau
und andere Formen nachhaltiger
Landwirtschaft

aufgrund eines Beschlusses des
Deutschen Bundestages

ekoconnect

Leidinio duomenys

Redaktorius

Joachim Lenz,
Claudia Neumannn

EkoConnect e.V.
Schützengasse 16
01067 Dresden
www.ekoconnect.org

Institucija

Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmai
www.zur.lt

Autorius

Ramūnas Stonkus
Sertifikavimo skyriaus vedėjas

Koregavimas

EkoConnect e.V.

Maketavimas & spausdinimas

www.whateverworks.biz

Gefördert durch

BÖLN

Bundesprogramm Ökologischer Landbau
und andere Formen nachhaltiger
Landwirtschaft

aufgrund eines Beschlusses des
Deutschen Bundestages

Atsakomybė

Šią ataskaitą finansavo Vokietijos maisto ir žemės ūkio
ministerija pagal projektą **28210E001**.

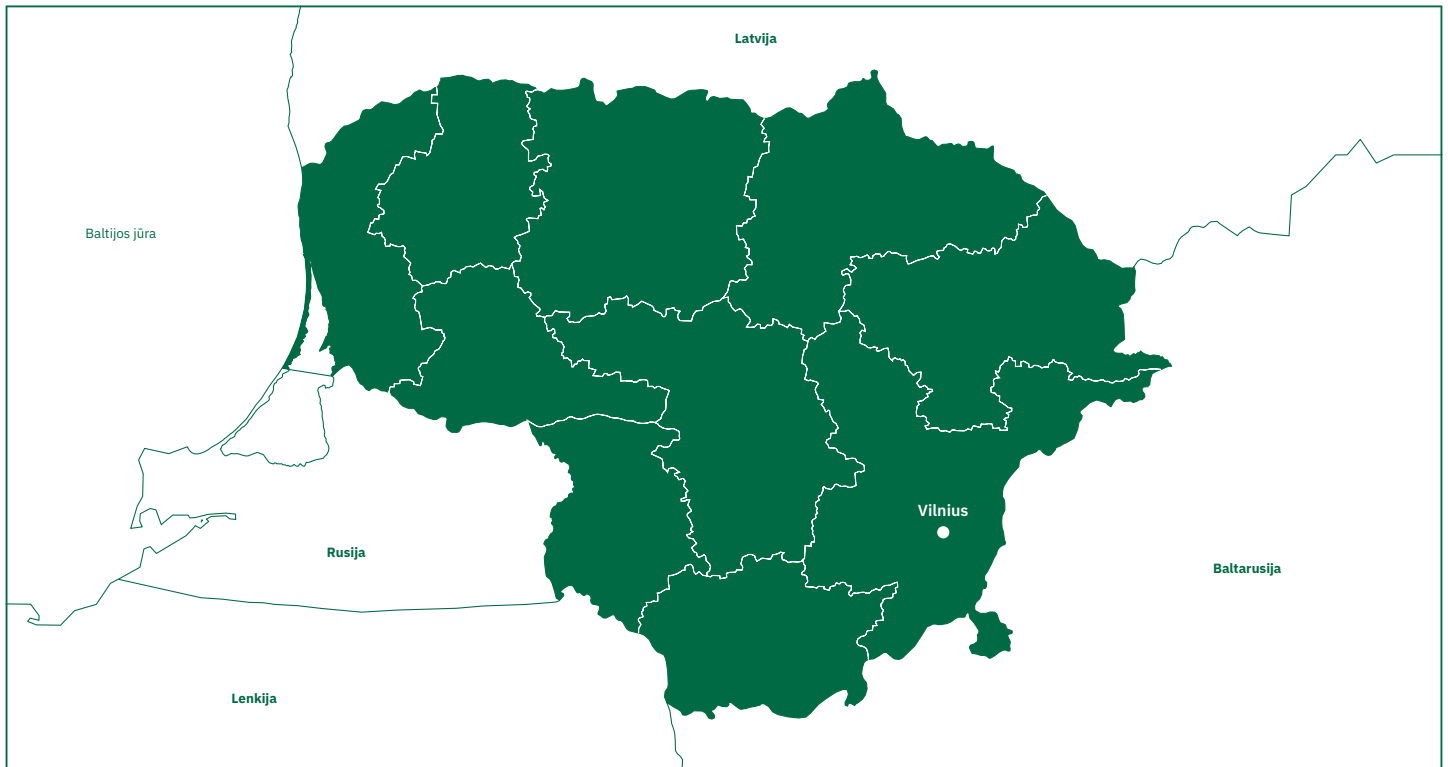
Ši ataskaita parengta pagal mūsų turimas žinias ir įsitikinimus. Mes
neprisiimame jokių garantijų dėl pateiktos informacijos ir duomenų
tikslumo, teisingumo ar išsamumo.

Turinys

A Lietuva: faktai ir skaičiai	3
Žemė ir dirvožemis	
Žemės ūkis	
Prekyba	
Klimatas	
B Ekologinis sektorius Lietuvoje	7
Istorija	
Nacionalinė teisinė bazė	
Nacionalinė paramos sistema	
Organizacijos	
Kontrolės įstaigos	
Tyrimai ir mokymai	
C Ekologinė augalininkystė	14
Sertifikuotos įmonės ir sritys	
Išskirtiniai ekologiškų produktų gamintojai	
Ekologinė gamyba ir eksportas Organinės žaliavos	
D Ekologinių produktų perdirbimas	17
Sertifikuotos įmonės	
E Ekologiškų produktų rinka lietuvoje	19
Rinkos dydis ir tendencijos	
Pardavimo kanalai ir pardavėjai	
Tiesioginis pardavimas, specializuota mažmeninė prekyba, prekybos centrų tinklai	
F Galimybės	21
G Paveikslai ir šaltiniai	22

Lietuva: faktai ir skaičiai

Žemėlapis

Paveikslas Nr. 1: Lietuvos žemėlapis su rajonais

Šalies statistika¹

65,286 km²

Teritorija

2.79 mil.

Populiacija (2020)

1,37 mil.

Namų ūkių skaičius

13,890 €

BVP vienam gyventojui (2020)

8,43 %

Nedarbo lygis (2020)

2,17 žmogaus

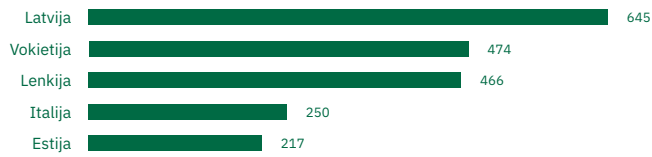
Vidutinis namų ūkio dydis (2019)

Euras

Valiuta

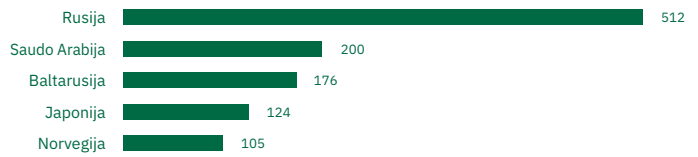
1 1 Žr.: Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos Lietuvos statistikos departamento 2021 m. sausio-liepos mėn.

Pagrindinės žemės ūkio ir maisto produktų eksporto rinkos ES-28 (2019 / mln. Eur)²

Paveikslas Nr. 2: Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų eksporto rinkos 28 ES valstybėse narėse (2019 M)

Pagrindinės žemės ūkio ir maisto eksporto rinkos trečiosiose šalyse (2019 / mln. Eur)²

Paveikslas Nr. 3: Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų eksporto rinkos trečiosiose šalyse (2019 M)

Daugiausiai eksportuojama (2020 / mil. Eur)³

	Eksporto vertė
Javai	969,610
Tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai	870,764
Pienas ir pieno produktai, paukščių kiaušiniai, natūralus medus	553,357
Žuvis ir vėžiagyviai, moliuskai ir kiti vandens bestuburiai	455,467
Nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas	429,153
Aliejinių kultūrų sėklos ir vaisiai; įvairūs grūdai, sėklos, vaisiai, šiaudai, pašarai	338,499
Maisto pramonės liekanos ir atliekos; paruošti pašarai gyvūnams	278,801
Gaminiai iš javų, miltų, krakmolo arba pieno; miltiniai konditerijos gaminiai	272,410
Mėsa ir valgomieji mėsos subproduktai*	215,748
Valgomieji vaisiai ir riešutai, citrusų vaisių arba melionų žievelės, luobelės	209,141

Paveikslas Nr. 4: Svarbiausių eksportuojamų maisto produktų TOP 10 (2020 M)

Daugiausiai importuojama (2020 / mil. Eur)³

	Importo vertė
Nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas	548,998
Žuvis ir vėžiagyviai, moliuskai ir kiti vandens bestuburiai	469,457
Valgomieji vaisiai ir riešutai, citrusų vaisių arba melionų žievelės, luobelės	369,740
Pienas ir pieno produktai, paukščių kiaušiniai, natūralus medus	321,793
Mėsa ir valgomieji mėsos subproduktai*	254,835
Įvairūs maisto produktai	218,402
Maisto pramonės liekanos ir atliekos; paruošti pašarai gyvūnams	213,286
Tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai	206,149
Gaminiai iš javų, miltų, krakmolo arba pieno; miltiniai konditerijos gaminiai	179,562
Valgomosios daržovės ir kai kurie šakniavaisiai bei gumbavaisiai	167,442

Paveikslas Nr. 5: Svarbiausių importuojamų maisto produktų TOP 10 (2020 M)

2 Lietuvos žemės ūkio ministerija (Ataskaita – Lietuvos žemės ūkio sektorius, 2020)

3 Lietuvos statistikos departamento informacija

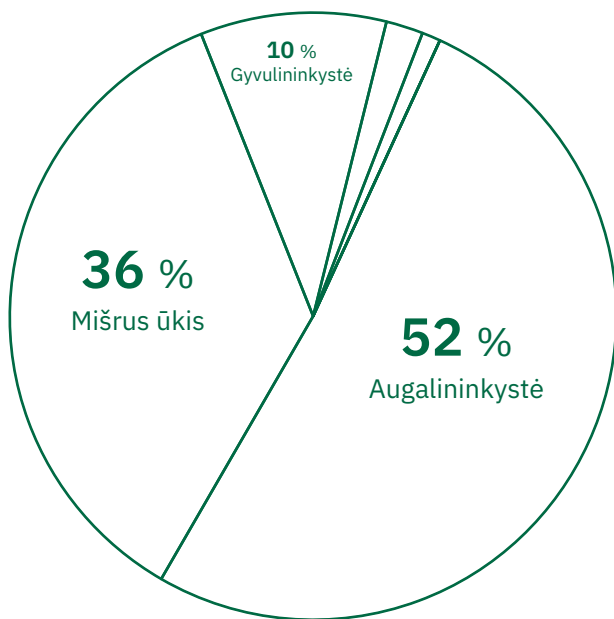
* Valgomieji mėsos subproduktai: valgomi paukščių ir gyvūnų vidaus organai (kepenys, inkstai, širdis, liežuvis, smegenys ir kt.).

Žemė ir dirvožemis

Apie 75 % Lietuvos dirvožemių yra ant degradacijos ribos, daugiausia dėl intensyvios ir chemiškai intensyvios žemdirbystės. Labai mažo ir mažo humusingo dirvožemio plotai Vidurio Lietuvoje sudaro apie 20 %, o Rytų Lietuvoje – net 74 %.

Dėl didėjančio azoto trąšų naudojimo, didėja azoto ir kitų mikroelementų, ypač fosforo ir kalio, disbalansas. Dėl gausaus nesubalansuotų trąšų naudojimo ilginiui sumažėja dirvožemio derlingumas.⁴

Valdų* pasiskirstymas pagal ekonomines veiklas (2021)⁵

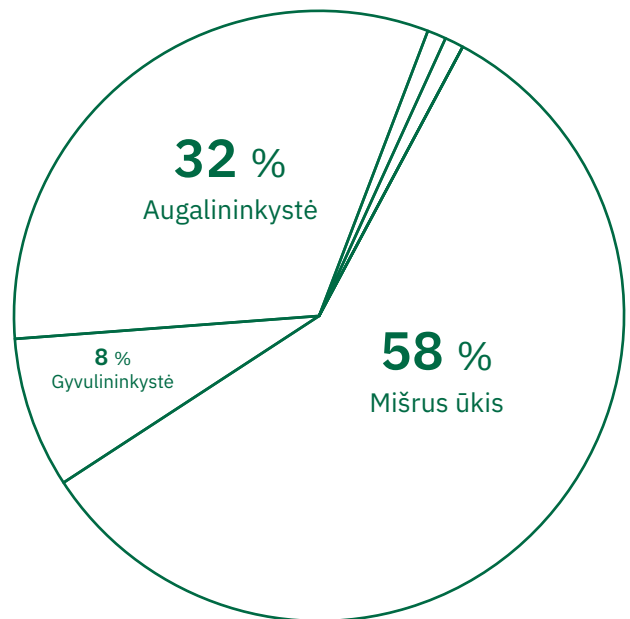

☐ Miškininkystė (2 % / 2595) ☐ Paslaugos (0 % / 233)
☐ Alternatyvios veiklos (1 % / 848) ☐ Žuvininkystė (0 % / 37)

Žemės ūkio paskirties žemė naudojama: 52 % ariamosioms kultūroms; 36 % žemės naudojama mišriam ūkiui; 37 % - miškai; gyvulininkystė sudaro tik 10 %; kita - 3 %.

Paveikslas Nr. 6: Valdų pasiskirstymas pagal ekonominės veiklos rūšis (2021 M)

Ūkių* pasiskirstymas pagal vykdomas veiklas (2021)⁵

☐ Miškininkystė (1 % / 496) ☐ Paslaugos (0 % / 186)
☐ Alternatyvios veiklos (1 % / 968) ☐ Žuvininkystė (0 % / 88)

Ūkių pasiskirstymas pagal ekonominės veiklos rūšis: 58 % ūkių mišrūs; 32 % augalininkystės ūkių; 8 % sudaro gyvulininkystės ūkių; kita - 2 proc.

Paveikslas Nr. 7: Ūkių pasiskirstymas pagal ekonominės veiklos rūšis (2021 M)

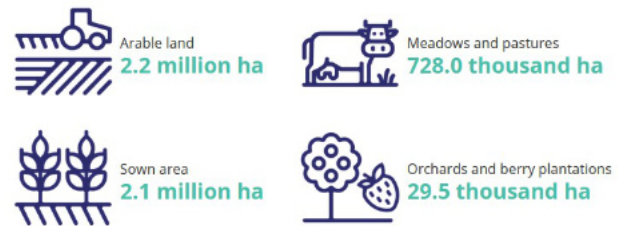
* Valdos – registruotos ir atitinkančios ES ir nacionalines paramos schemas.
Ūkis – įregistruotas kaip žemės ūkio subjektas, nebūtinai kreipiantis dėl subsidijų schemų.

4 LAMMC dirvožemio agrotechniniai tyrimai (2019).

5 ŽŪIKVC Lietuvos žemės ūkio pusmečio statistinė ataskaita (2021).

Žemės ūkis

Naudojama žemės ūkio paskirties žemė (bendras dirbamas žemės ūkio naudmenų plotas⁶ 2019 m. sudarė 3 mln. hektarų⁷. Didžiausią dalį (2,2 mln. hektarų) sudarė ariama žemė. 2019 m., palyginti su 2018 m., naudmenų plotas padidėjo 0,9 procentų.

Paveikslas Nr. 8: Lietuvos žemės ūkio paskirties plotas (2019)

Prekyba

Nuo 2004 m., kai įstojo į Europos Sąjungą (ES), Lietuva nuosekliai derino savo šalies maisto ir žemės ūkio reglamentus su ES reglamentais, direktyvomis ir standartais. Lietuva vadovaujasi ES žemės ūkio importą reglamentuojančiais teisės aktais, kaip nurodyta ES

rinkos principuose, įskaitant Reglamentą EB / 178 / 2002 (Bendrieji maisto teisės aktai), kuriame nustatyti bendrieji principai ir reikalavimai pagal suderintus ES maisto teisės aktus.

Klimatas

Beveik visa Lietuvos teritorija pagal bendrąją klimato klasifikaciją priskiriama Atlanto vandenyno vidutinių platumų žemyninio miškų regiono pietvakariniam subregionui, nes jo klimatas artimas Atlanto vandenyno klimatui. Vakarų Europa; Baltijos pakrantė priskiriama Pietų Baltijos subregionui. Teritorijos atstumas nuo pusi-

aujo (6100 km) ir nuo ašigalio (3900 km) lemia bendrosios saulės energijos kiekį – tai 3600 MJ / km² per metus. Vidutinė metinė temperatūra Lietuvoje svyruoja nuo 6,5 iki 7,1 °C pajūryje ir apie 5,5 °C šiaurinėje šalies dalyje. Vidutinė sausio mėnesio temperatūra – 4,9°. Vidutinis vegetacijos periodas Lietuvoje 169–202 dienos.

6 Įskaitant šiltnamių plotus, dirbamus (5 metų ir vyresnius) ir natūralias ganyklas, pievas, daugiamečius augalus, įskaitant namų ūkių, turinčių mažiau nei vieną hektarą žemės ūkio paskirties žemės, plotą.

7 See <https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-aplinka-zeme-ukis-ir-energetika-2020/zemes-ukis/augalininkyste>

Ekologinis sektorius Lietuvoje

Ekologinio ūkininkavimo būdas ilgą laikotarpį nebuvo vertinamas kaip perspektyvi tradicinio žemės ūkio sritis. Bet, vis labiau pradėjus vertinti produktų gamybos įtaką aplinkai bei žmogaus sveikatai, pradėjus daugiau dėmesio skirti aplinkos taršos sumažinimui, situacija ėmė keistis į gerąją pusę. Ekologinio ūkininkavimo pradžia sutampa su Lietuvos Respublikos, kaip nepriklausomos Valstybės atkūrimo pradžia.

Istorija

1990–1993 metais kūrėsi ekologinis judėjimas ir organizacijos. Tuo metu kūrėsi teoriniai ekologinio žemės ūkio pagrindai. Ekologiniam ūkininkavimui pradžią Lietuvoje davė dviejų visuomeninių organizacijų vėkla: Lietuvos ekologinės žemdirbystės bendrija “Gaja” įsteigta 1990 metais Lietuvoje žemės ūkio akademijos mokslininkų iniciatyva ir nuo 1992 metų aplinkosauginę veiklą Lietuvos karstiniame regione pradėjusi VŠĮ “Tatulos programa”. Lietuvos ekologinės žemdirbystės bendrija “Gaja” parengė bioorganinės žemdirbystės ir produktų perdirbimo taisyklės ir jos sudaryta komisija pradėjo pirmųjų ūkių sertifikavimą. 1993 m. sertifikuoti pirmieji 9 ūkiai, kurie pradėjo ekologinį ūkininkavimą 148 ha žemės ūkio naudmenų plote. Nuo 1997–1999 metų ekologinis žemės ūkis tampa pripažintu: atsiranda sertifikavimo sistema ir ekologinis žemės ūkis paminimas teisiniuose dokumentuose. 1997 metais Lietuvoje savo veiklą pradeda pirmoji ir vienintelė iki šiol sertifikavimo paslaugas teikianti sertifikavimo įstaiga VŠĮ “Ekoagros”. Parengiamos Nacionalinės ekologinio žemės ūkio taisyklės, ženklinimo taisyklės, sukuriamas ekologiškų produktų ženklas. Teisiniai dokumentai buvo parengti pagal tuomet galiojusius IFOAM ir ES dokumentus. Švedijos KRAV sertifikavimo įstaiga

Paveikslas Nr. 9: Vaidos Jateikės ūkis (Molėtai, Lietuva 2021)

konsultavo ir padėjo įdiegti sertifikavimo paslaugų sistemą Lietuvoje. Nuo 2000 metų sertifikavimo įstaiga VŠĮ „Ekoagros“ gavo IFOAM tarptautinę akreditaciją.

2001 metais LAEI parengė, o LR Vyriausybė patvirtino Lietuvos tausojančio ir ekologinio žemės ūkio plėtros strategiją, kurioje numatytas būtinų priemonių planas. Tikslas buvo užtikrinti, kad ekologinė žemdirbystė iki 2010 metų sudarytų 15 proc. visų šalies žemės ūkio naudmenų plotų. Strateginis ekologinių žemėnaudų ploto išaugimo tikslas nebuvo pasiektas.

Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, parama ekologiniam žemės ūkiui ženkliai padidėjo. 2004–2006 metais pareiškėjui atitikus priemonės „Agrarinė aplinkosauga“ keliamus tinkamumo kriterijus ir įvykdžius įsipareigojimus, dalyvaujantiems Ekologinio ūkininkavimo programoje buvo mokama kasmetinė kompensacinė išmoka už sertifikuotą ekologinių žemėnaudų hektarą ūkiams.

Sertifikuotų ekologinės gamybos ūkių skaičius Lietuvoje dinamiškai augo. Nuo 1997 metų ekologinės gamybos skaičius bei sertifikuoti plotai Lietuvoje kasmet didėjo vidutiniškai apie 35 proc.

Nacionalinė teisinė bazė

Lietuvoje, kaip ir visoje Europos Sąjungoje, ekologinis ūkininkavimas, gamyba ir kontrolė yra vykdoma vadovaujantis Tarybos reglamentu (EB) Nr. 834 / 2007 ir jo įgyvendinimo taisyklėmis, nustatytomis Komisijos reglamentu (EB) Nr. 889 / 2008

(↗). Reglamentų įgyvendinimui 2000 m. priimtos ir nacionalinės ekologinio žemės ūkio taisyklės (↗). Šiuo ženklu ženklinami tik žemės ūkio ministro įsakymu

Paveikslas Nr. 10: Nacionalinis ekologiškos produkcijos logotipas (LRŽŪM 2009)

patvirtintos sertifikavimo įstaigos sertifikuoti Lietuviški ekologiški žemės ūkio ir maisto produktai. Lietuvos ekologiškų žemės ūkio ir maisto produktų ženklinimo ir ekologiškų žemės ūkio ir maisto produktų ženklo naudojimo tvarkos aprašas patvirtintas Lietuvos

Respublikos žemės ūkio ministro 2009 m. sausio 6 d. įsakymas Nr.3D-2 (↗).

Ekologiški produktai, pažymėti šiuo ženklu - užauginti, perdirbti, paženklinti ir tiekiami vartotojui pagal griežtus ES ir Lietuvos teisės aktuose ekologiniam ūkininkavimui nustatytus reikalavimus. Ekologiškų produktų ženklu privaloma ženklinti visus ekologiškus produktus, skirtus žmonių arba ūkinių gyvūnų maistui. Ženklinti produkciją šiuo ženklu neprivaloma tik tiems ūkio subjektams, kurie, tiekdami rinkai ekologiškus

Paveikslas Nr. 11: Produktai su nacionaliniu ekologinės gamybos logotipu Lietuvoje (2020)

produktus, turi ūkininko ūkio registravimo pažymėjimą, arba žemės ūkio valdymo ar naudojimo patvirtinimo dokumentus ir ekologinio ūkio sertifikatą bei ekologiškus produktus patys tiekia rinkai galutiniam vartotojui.

Ant ekologiško produkto pakuotės privalo būti sertifikavimo įstaigos, kontroliuojančios visą ekologiško produkto auginimo, paruošimo ir gamybos eigą, kodas. Lietuvoje sertifikavimą atlieka VŠĮ „Ekoagros“. Jos kodas **LT EKO 01** (↗).

Nacionalinė paramos sistema

Pagrindinis skatinamasis ekologinių ūkių steigimo veiksnys ES subsidijos, mokamos už ekologinius sertifikuotus plotus. Siekiant kompensuoti ekologiniame ūkyje susidarancias papildomas išlaidas ir užtikrinti ekologinės gamybos ūkių pajamingumą, Lietuvos Respublikos vyriausybė nuo 1997 metų remia ekologiškai ūkininkaujančius ūkininkus, mokėdama jiems kompensacines išmokas. Nuo 2004 metų ekologiškai ūkininkaujantys ūkininkai gali teikti paraiškas pagal Kaimo plėtros programos priemonės programą „Ekologinis ūkininkavimas“ paramai gauti. Dalyvaudami šioje programoje, žemdirbiai privalo penkerius metus laikytis įsipareigojimų (pereinamuoju 2021–2022 m. laikotarpiu 2 metus). Kompensacinė parama skiriama už

sertifikuotą ir deklaruotą plotą, naudojamą ekologiškų žemės ūkio ir maisto produktų gamybai. Išmokos yra mokamos tiek ekologinės gamybos, tiek pereinamojo laikotarpio į ekologinę gamybą ūkiams.

Remiamos veiklos ir paramos dydžiai

(Eur / 1 ha)⁸

Remiamos augalų grupės	Parama ekolo- giniam ūkininkavimui	Parama perėjimui prie ekologinio ūki- ninkavimo
Javai	218	238
Javai pašarams	232	247
Javai, daugiamečių žolės sėklai	273	298
Daugiamečių žolių įsėlis	59	59
Daugiamečių žolės	176	182
Daržovės, bulvės	525	525
Vaistažolės, aromatiniai ir prieskoniniai augalai	487	516
Uogynai ir sodai	518	534

Paveikslas Nr. 12: išmokos ekologiniams ūkiams

Organizacijos

Lietuvos ekologinio žemės ūkio sektoriuje veiklą vykdo valstybinės mokslo ir mokymo institucijos, nevyriausybines organizacijos ir viešosios įstaigos.

Paveikslas Nr. 13: Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmų konferencija "Sveikas maistas-sveikas žmogus" (2020 M)

Svarbiausių organizacijų apžvalga

Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmai

Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmai (toliau Rūmai) organizacija, kuri vienija profesines, sektorines, kultūrines žemdirbių ir kaimo gyventojų nevyriausybines organizacijas (42) bei atstovauja žemdirbių ir kaimo gyventojų interesams šalies valdžios institucijose bei tarptautiniu mastu.

Atsižvelgiant į žemdirbių ir kaimo gyventojų poreikius, aktyviai dirba ir vyko bendrus projektus su mokslo ir mokymo institucijomis. Nuo 1994 m. vykdo projektus, skirtus žemės ūkio specialistų, ūkininkų ir kitų kaimo gyventojų kompetencijų tobulinimui. Nuo 2011 m. vykdo inovacijų skatinimo, diegimo ir žinių bei informacijos sklaidos projektus (iš viso 2011–2019 m. laikotarpiu įvykdyta 19 projektų, kuriuose buvo vykdoma inovacijų demonstravimo ir žinių sklaidos veikla; šiuo metu vykdomi 4 inovacijų demonstravimo ir žinių sklaidos projektai bei 1 EIP veiklos grupės projektas). Rūmų nariais yra ir Lietuvos ekologinių ūkių asociacija.

LR žemės ūkio rūmai nuo 1993 m. vykdo konsultavimą ekologinio žemės ūkio ir aplinkosaugos klausimais (individualios konsultacijos, seminarai, mokymai, konferencijos, projektinė veikla).

www.zur.lt

Lietuvos ekologinių ūkių asociacija

Lietuvos ekologinių ūkių asociacija (LEŪA) skatina ekologinį ūkininkavimą, sveiko maisto gamybą, vartojimą ir gyvenamosios aplinkos tausojimą. Asociacija jauniausia ekologinio judėjimo organizacija Lietuvoje, įkurta 2010 metais. Šiuo metu asociacijos veikloje dalyvauja 260 narių, kurių sertifikuotas ekologinių žemėnaudų plotas yra didesnis nei 35 000 ha. Tai daugiausiai ekologiškos produkcijos augintojų, perdirbėjų, politikų, mokslininkų ir kitų sričių specialistų vienijanti organizacija Lietuvoje. LEŪA nuolat teikia pasiūlymus Lietuvos Respublikos Vyriausybei ir kitoms atsakingoms valstybės institucijoms dėl aplinkos tvarumo, saugaus maisto, pramoninės žemės ūkio produkcijos gamybos, genetiškai modifikuotų organizmų, vaikų ir visos visuomenės sveikatos, įmonių socialinės atsakomybės, sąžiningos prekybos ir kitais aktualiais klausimais. Nuo 2010 metų asociacija yra aktyvi Pasaulinės organinės žemdirbystės judėjimų federacijos (IFOAM) narė.

www.ecofarms.lt

- 8 Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, <http://www.zum.lt>
Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos (NMA), <http://www.nma.lt>
VŠĮ Ekoagros, <http://www.ekoagros.lt>

Lietuvos biodinaminės žemdirbystės ir perdirbimo asociacija „Biodinamika LT“

Lietuvos biodinaminės žemdirbystės ir perdirbimo asociacija

„Biodinamika LT“ yra jauna asociacija įsteigta 2015 metais.

Asociacijos tikslas- skatinti biodinaminę žemdirbystę Lietuvoje, skleisti informaciją ūkininkams ir vartotojams. Ekologiškai ūkininkaujantys ūkininkai teikia prašymus sertifikavimo įstaigai Ekoagros sertifikuoti ūkius pagal biodinaminei žemdirbystei keliamus reikalavimus, siekdami produkcijai ne tik ekologinio, bet ir biodinaminio ūkio statuso. 2020 metais asociacijoje buvo 39 nariai. Asociacijos nariais yra ūkininkai ekologai – biodinamikai, perdirbėjai, žemės ūkio srities mokslininkai ir vartotojai. 2020 m. pilną Demeter pripažinimą gavo 10 Lietuvos ekologinių ūkių. Lietuvoje biodinamiškai ūkininkaujama apie 3.400 hektaruose. Ūkiuose ekologiškai biodinamiškai auginamos vaistažolės, daržovės, vaisiai ir uogos, mėsiniai galvijai ir javiai.

www.demeter.lt

Ekologiškų mėsinių galvijų auginimo asociacija (EMGAA)

Organizacija savo veiklą pradėjo 2010 metais tikslu skatinti mėsinių galvijininkystės plėtrą Lietuvoje, siekiant kryptingai išnaudoti turimus veislinius resursus ir ieškant būdų juos gerinti. Asociacija vienija ekologinius ūkius besiverčiančius mėsine galvijininkyste ir atstovauja narių interesus, ieško naujų galimybių mėsinių galvijininkystės plėtrai, vykdo švietėjišką darbą dalijantis sukaupia patirtimi, organizuojant renginius, išvykas ir seminarus. Asociacija artimai bendradarbiauja su Prancūzijos Aubrakų veislės galvijų asociacija (UPRA Aubrac), kuri vienija šios veislės augintojus bei Limuzinų veislės galvijų asociaciją, kuri įsikūrusi Lanaud stotyje (Pole de Lanaud). Organizacijos įkūrėjai bei idėjiniai lyderiai yra ekologinės mėsinių galvijininkystės Lietuvoje pradininkai, kurių veikla šiame sektoriuje tęsiasi jau virš dvidešimt metų.

<https://ekogalvijai.lt>

Kontrolės įstaigos

1997 m. kovo 14 d. Kaune įsteigta pirmoji Lietuvoje ir Baltijos šalyse ekologiškų produktų sertifikavimo įstaiga VŠĮ „Ekoagros“, kurios steigėjais tapo Žemės ūkio ir Sveikatos apsaugos ministerijos.

Žemės ūkio ministro 2000 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 375 viešajai įstaigai „Ekoagros“ pavesta vykdyti sertifikavimo įstaigos funkcijas pagal patvirtintas Ekologinio žemės ūkio taisykles ir suteiktas sertifikavimo įstaigos kodas **LT-EKO-001**. Augant ekologiškai ūkininkaujančių skaičiui ir darbų apimčiai, 2006 metais įsteigti 2 filialai- Telšių ir Utenos apskrityse. VŠĮ Ekoagros nuo 2005 m. yra akredituota Nacionalinio akreditacijos biuro. Įstaiga atitinka **LST EN ISO / IEC**

VŠĮ „TATULOS PROGRAMA“

Ekologinį sektorį, ypač šiaurės Lietuvoje, remia ne pelno organizacija „Tatula“ („Tatulos programa“). 1987-1993 metais Lietuvos Respublikoje buvo parengta ir Vyriausybės patvirtinta pavyzdinė „Tatulos“ programa rekonstravimui į ekologinį ūkininkavimą respublikiniu lygiu. Programa įkurta 1993 m., ji pirmą kartą buvo praktikuojama jautriausioje agrarinėje teritorijoje Šiaurės Lietuvoje, karstiniame regione (plotas 194000 ha). Programa „Tatula“ teikia tiesioginę visapusę paramą pertvarkant tradicinius į ekologinius. 2007 m. su Žemės ūkio ministerija inicijavo naują tradiciją konkursą „Pažangiausias ekologinis ūkis Lietuvoje“. Imamasi daug veiksmų, siekiant įteisinti ekologinio žemės ūkio lobizmą. Organizacija yra aktyvus socialinis partneris su Žemės ūkio ministerija, dirba įvairiose darbo grupėse, aktyviai dalyvauja bendruomenių projektuose. „Tatulos“ programai priklauso 183 dalininkai (ūkininkai, įmonės ir kt.). Jų veikla (nuo 1995 m.) apima ekologinių mugių ir turgelių organizavimą. Informaciją apie Tatulos programos renginius rasite:

<http://www.organic.lt>

17065:2012 standarto reikalavimus. Įstaiga akredituota sertifikuoti ekologinės augalininkystės, gyvulininkystės, bitininkystės, laukinės augalijos, akvakultūros pirminės gamybos procesus ir ekologiškų žemės ūkio kilmės produktų tvarkymo ir platinimo procesus bei pagal nacionalinę žemės ūkio ir maisto kokybės sistemą pagamintų produktų pirminės gamybos ir tvarkymo procesus. Nacionalinio akreditacijos biuro 2020 m. rugsėjo 3 d. išduotas akreditavimo pažymėjimas **Nr. LA.03.007**. Akreditacija galioja iki 2025-09-02.

Europos Komisijos 2016 m. gruodžio 15 d. įgyvendinimo reglamentu **Nr. 2016 / 2259**, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas **(EB) Nr. 1235 / 2008**, kuriuo nustatomos išsamios Tarybos reglamento **(EB) Nr. 834 / 2007** įgyvendinimo taisyklės dėl ekologiškų

produktų importo iš trečiųjų šalių, VŠĮ „Ekoagros“ įtraukta į Reglamento (EB) Nr. 1235 / 2008 IV priedo lygiavertiškumo nustatymo tikslais sudarytą kontrolės įstaigų ir kontrolės institucijų sąrašą dėl sertifikavimo darbų atlikimo trečioje šalyje (Baltarusijoje, Kazachstane, Rusijoje, Tadžikistane). Įstaiga atlieka patikras ir pagal kitų šalių nacionalinius ir privačius standartus (↪).

Produktų tvarkymo veiklos (perdirbimo, prekybos, importo, eksporto) sertifikavimas

Ši sritis nuolat auga kiekvienais metais VŠĮ „Ekoagros“ ekologiškų produktų tvarkymo veiklą pradėjo sertifikuoti 2002 m. Tada Lietuvoje buvo sertifikuota 17 įmonių. Po dešimtmečio, 2012-aisiais, sertifikuotos jau 102 įmonės, 2020 metais šis skaičius išaugo iki 324 (perdirbimas, prekyba, importas, eksportas) ūkio subjektai. 2020 m.:

- 30 ūkio subjektų produktų tvarkymo veiklą vykdė ūkyje;
- 3 ūkio subjektai užsiėmė viešojo maitinimo ekologiškais produktais veikla;
- 3 importo veiklą vykdančios įmonės (turi tik importo veiklą, nes mišrių veiklų pvz., importas plus didmeninė prekyba, yra daugiau – 36);
- 170 eksporto veiklą vykdančių įmonių;
- 124 perdirbimo įmonės.

Sertifikuotų tvarkymo įmonių skaičius per 2020 metus padidėjo 21 įmone, lyginant su 2019 m.

Importuojamos į Lietuvą ekologiškos prekės yra įvairios: javai, gėrimai, kakava, arbata, padažai, cukrūs ir t.t.

Tyrimai ir mokymai

Šalyje veikia daug organizacijų vykdančių švietėjišką veiklą ekologinio žemės ūkio ir agroaplinkosauginais klausimais: LR žemės ūkio rūmai, VŠĮ Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnyba, Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, VŠĮ Vytauto Didžiojo universitetas Žemės

ūkio akademija, Lietuvos ekologinių ūkių asociacija, Lietuvos ekologinės žemdirbystės asociacija, VŠĮ „Tatulos programa“, bendruomenė „Gojalis“. Daugelio institucijų konsultavimo, informavimo ir mokymo veikla nėra nuosekli, dažniau epizodiška.

Pradedantieji ekologiškai ūkininkauti (taip pat jų įgalioti atstovai) privalo laikytis Ekologinio žemės ūkio taisyklių ir išklausti mokymo programos „Ekologinio ūkininkavimo pagrindai“ (trukmė 24 ak. val.) kursą. Kursų baigimo pažymėjimai privalomi pateikti pirmaisiais ekologinio ūkininkavimo metais sertifikavimo įstaigai iki enamųjų metų sertifikavimo sezono pabaigos. Mokymo kursus ekologiškai ūkininkaujantiems ūkio subjektams administruoja VŠĮ Kaimo verslo ir rinkų plėtros agentūra.

Informacija

Ekoagros

www.ekoagros.lt

VŠĮ Kaimo verslo ir rinkų plėtros agentūra

— Tel.: +370 616 35156, E-Mail: i.ziziene@litfood.lt

Pradedančiųjų ekologiškai ūkininkauti mokymo įstaigos:

Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnyba

- Stoties g. 5, Akademija, LT-58343 Kėdainių r.
- Tel.: (8 347) 37870, Faks.: (8 347) 37026
- info@lzukt.lt

<https://www.lzukt.lt/>

VŠĮ „Mokslinės paslaugos“

- Gyneles g. 15, LT-47484, Kaunas
- Tel.: +370 620 45515
- info@mpaslaugos.lt

<https://www.mpaslaugos.lt/>

Vytauto Didžiojo universitetas Žemės ūkio akademija

- Universiteto g. 10A, Akademijos mstl., Kauno r.
- Tel.: +370 681 00603
- jurgita.karkaziene@vdu.lt

<https://www.vdu.lt/>

Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmai

- K. Donelaičio g. 2, LT44213 Kaunas
- Tel.: (8 37) 400352
- s.svolaite@zur.lt

<https://zur.lt/>

Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, tęstinio mokymo ir konsultavimo centras

- Tilžės g. 18, LT-47181, Kaunas
- Tel.: (8 37) 363323
- nijole.kazemekaite@lsmuni.lt

<https://www.lsmuni.lt/>

Ekologinio ūkininkavimo konsultantai Lietuvoje

Akredituotų konsultavimo įstaigų sąrašas

https://www.litfood.lt/media/files/Akreditavimas/2021_10_Akredituotu_istaigu_sarasas.pdf

Akredituotų konsultantų sąrašas

https://www.litfood.lt/media/files/Akreditavimas/2021_10_Akredituotu_konsultantu_sarasas.pdf

Ekologiniai moksliniai tyrimai vykdomi šiose Lietuvos institucijose

Vytauto Didžiojo Universiteto žemės ūkio akademijoje

<https://zua.vdu.lt>

Lietuvos agrarinių ir miškų mokslo centras

Lietuvos agrarinių ir miškų mokslo centre ekologinio žemės ūkio tyrimų srityje dirba dvi institucijos:

— Lietuvos žemdirbystės institutas

<https://www.lammc.lt/lt/zemdirbystes-institutas/mokslo-padaliniai/2005>

— Lietuvos sodininkystės ir daržininkystės institutas

<https://www.lammc.lt/lt/sodininkystes-ir-darzininkystes-institutas/mokslo-padaliniai/2007>

Ekologinė augalininkystė

Ekologinio ūkio specializacija gali būti labai įvairi tokiu būdu gali būti auginami grūdai, vaisiai, daržovės, išgaunamas medus. Taip pat ekologiško ūkininkavimo principai gali būti pritaikomi guvulininkystėje: svarbiausia laikytis gyvulių gerovės standartų bei šerti galvijus natūraliais pašarais. ES tikisi, kad iki 2030 metų ekologiniai plotai Bendrijoje sudarys 25 proc. visų žemės ūkio naudmenų. Šiandien mūsų šalyje ekologiniai plotai sudaro 8,1 proc. žemės ūkio naudmenų. Šiuo metu atitinkame ES vidurkį, kuris yra 8 proc. Artėjant naujam finansiniam laikotarpiui, ES vis dar nesutariama, kokio dydžio žaliąsias ambicijas turės.

Sertifikuotos įmonės ir sritys

Nepaisant pasaulinės ekologiškų produktų rinkos kasmetinio spartaus augimo tendencijos, Lietuvoje 2020 metais sertifikuotos ekologiškai dirbamos žemės plotas mažėjo pirmą kartą nuo 2014 metų. 2020 metais ekologiško ploto vidurkis buvo mažesnis nei vidutinis ES ir siekė 8,1 proc. lyginant su visu pernai Lietuvoje deklaruotų žemės ūkio naudmenų plotu. 2020 metais sertifikuota 2566 ekologinės gamybos ūkio subjektai. Jiems išduoti, arba palikti galioti sertifikavimą patvirtinantys dokumentai. Iš to skaičiaus sertifikuoti 2242 ūkio subjektai, užsiimantys pirmine gamyba, bendras sertifikuotas plotas sudarė 240023,91 ha. Per 2020 metus sertifikuotų ūkio subjektų skaičius sumažėjo 187, taip pat 6607,77 ha sumažėjo ir sertifikuoti plotai.

2021 metais LR Žemės ūkio ministerijai pakeitus paramos ekologinei gamybai taisyklės ir vėl atnaujinus paramos teikimą naujai ateinantiems į ekologinį ūkininkavimą, norinčiųjų užsiimti ekologine gamyba skaičius išaugo. Tikslūs skaičiai bus žinomi 2021 metų pabaigoje, atlikus visus kontrolės ir sertifikavimo darbus. Tačiau preliminarai remiantis deklaravimo duomenis tikimasi, kad pirminėje ekologinėje augalininkystės ir gyvulininkystės srityse didėjimas bus apie 15-16 proc. pareiškėjų ir apie 11-12 proc. sertifikuoto ploto. 2020 metais taip pat sertifikuota: 28 ūkio subjektuose bitininkystės sritis (1265 bičių šeimos); 22 ūkio subjektuose laukinių augalų rinkimo sritis (rinkimo teritorijos plotas 35495,55 ha); 12 ūkio subjektų akvakultūros sritis (tvenkinių sertifikuotas plotas 4453,58 ha) pagrindinės žuvų rūšys: karpiai, lydekos, karosai, baltieji amūrai, margieji plačiakakčiai.

Šskirtiniai ekologiškų produktų gamintojai

Žemės ūkio kooperatinė bendrovė „BIOLEŪA“

Lietuvos ekologinių ūkių asociacijos (LEŪA) narių iniciatyva (7 ūkininkai ir LEŪA) 2018 metais įkūrė žemės ūkio kooperatinę bendrovę „BIO LEUA“, kuri vienija 40 tikrųjų narių ir kas mėnesį pasipildo naujais kandidatais. Į kooperatinę bendrovę priimami ūkininkai, kurie yra Lietuvos ekologinių ūkių asociacijos nariai galintys tiekti vietas vartotojams produkciją ir augalininkystės krypties ūkininkai su įvairiūse grūdų produkcija. Ūkininkų veikloje ne tik vystoma ekologinė augalininkystė, bet ekologiškų pieninių ir mėsinių galvijų, avių, ožkų, elninių gyvūnų auginimas, bitininkystė, paukštininkystė, sodininkystė, daržininkystė. Grūdų augintojai sukuria apie 90 proc. visų kooperatyvo pajamų iš eksportuojamų grūdų, kurių daugiausiai parduodama Vokietijoje ir Austrijoje. 2020 metais eksportuota per 7300 t ekologinių grūdų, o vidaus rinkoje apie 400 t grūdų.

www.ecofarms.lt

Žemės ūkio kooperatyvas „Ekotikslas“

Ekologiškai ūkininkaujančių ūkininkų iniciatyva 2006 metais Rokiškyje įkurtas žemės ūkio kooperatyvas „Eko tikslas“, kurio veikloje dalyvauja 63 kooperatyvo nariai. Kooperatyvo nariai ūkininkauja ekologiškai 5000 ha žemėnaudų plote ir sertifikuoja daugiau nei 1200 pieninių karvių, 450 prieauglio ir 250 mėsinių galvijų. Kooperatyvo nariai augina įvairius javus, vaisius, daržoves ir prieskoninius augalus. Šiuo metu kooperatyvas superka ekologišką pieną dešimtyje Lietuvos rajonų ūkių. Per metus iš kooperatyvo narių superkama ir parduodama daugiau nei 7 milijonai kilogramų sertifikuoto ekologiško pieno. Ekologiškas pienas superkamas tik iš kooperatyvo narių. 2016 metais kooperatyvas įsirengė ekologiško pieno perpylimo stotį.

<https://www.ekotikslas.lt/index.php>

Žemės ūkio kooperatyvas „EKO ŽEMAITIJA“

Vakarų Lietuvoje 2003 metais savo veiklą pradėjo Telšių rajono ekologinio ūkininkavimo plėtros draugija, kuri po metų perregistruota į asociaciją. 2006 m. įsteigė kooperatyvą „EKO Žemaitija“. Tai pirmasis Lietuvoje ekologiško pieno gamintojų kooperatyvas, kurio veikloje dalyvauja 54 Vakarų Lietuvoje (Žemaitijos regionas) ekologiškai ūkininkaujantys ūkininkai. Pagrindinė kooperatyvo veikla ekologiško pieno surinkimas, pardavimas ir perdirbimas. Pagrindinės produkcijos rūšys - varškė, grietinė, sviestas, natūralus jogurtas, rūkyti sūriai, sūriai pagardinti kmynais, razinomis, prieskoniais. Produktai gaminami iš pasiterizuoto ekologiško pieno, rauginami pienarūgščiais raugais. Produktų gamyboje naudojami tik ekologiški priedai - druska, kmynai, razinos, prieskoninės žolėlės ir raugai. Plataus spektro ekologiški pieno produktai realizuojami daugelyje didžiųjų Lietuvos miestų prekybos centrų, turgavietėse ir specializuotose ekologiškų produktų pardavimo vietose.

<http://ekozemaitija.lt/>

Ekologinė gamyba ir eksportas Organinės žaliavos

Ekologiškai užaugintų produktų suvartojimas šalyje siekia vos 1 procentą, todėl didžioji dauguma šalies ekologiniuose ūkiuose užaugintos produkcijos eksportuojama į kitas Europos sąjungos šalis. Lietuvoje pirminėje ekologinėje gamyboje vyrauja augalininkystė, didžiąją produkcijos dalį sudaro javai, kurių apie 80 proc. yra eksportuojama. 2019 metais (rugpjūčio-gruodžio mėnesiais) iš Lietuvos ekologinių ūkių supirkta ir

eksportuota virš 144 000 tonų ekologiškų grūdų, kurių didžiąją dalį sudarė kviečiai 76 474 tonos ir avižos 21 444 tonos. Ženkiai mažiau nei ankstesniais metais eksportuota grikių (3000 t.) ir žirnių (13 380 t.) (↪). Nedideliais kiekiais eksportuojamas ekologiškas žaliavinis pienas.

Ūkio subjektams, vykdančioms ekologiškų produktų eksportą už Europos Sąjungos ribų, o esant poreikiui ir į ES šalis 2020 m. buvo išduoti 112 siuntų patvirtinimo dokumentų arba atitinkamai pagal šalių reikalavimus eksporto sertifikatų į 20 pasaulio šalis. (↪)

Ekologinės produkcijos eksportas (2020)

Šalis, į kurią eksportuojama	Eksportuojamos produkcijos rūšys	Patvirtintų siuntų skaičius, vnt.
Jungtinės Amerikos Valstijos	Kanapių produktai, konservuotos daržovės, sriubos ir kt.	31
Japonija	Kanapių produktai, sriubos, riešutų kremai ir kt.	23
Korėjos Respublika (Pietų Korėja)	Šokoladas, gėrimai ir kt.	16
Jungtiniai Arabų Emiratai	Sriubos, konservuoti produktai, trapučiai	9
Australija	Kanapių produktai	6
Turkijos Respublika	Aliejus	3
Ukraina	javai	3
Izraelio Valstybė	Sriubos, padažai	3
Malaizija	Kanapių produktai	2
Italijos Respublika	javai	2
Peru Respublika	Kanapių produktai	2
Nyderlandų Karalystė	javai	1
Pietų Afrikos Respublika	Grybų produktai	1
Kanada	Kanapių produktai	1
Danijos Karalystė	javai	1
Vokietijos Federalinė Respublika	javai	1
Kinijos Liaudies Respublika	Užpilamos košės	1
Naujoji Zelandija	Kanapių produktai	1
Taivanas – Kinijos provincija	Duonos gaminiai	1
Viso		112

Paveikslas Nr. 14: Eksporto informacija (2020)

Ekologinių produktų perdirbimas

Ekologinė gamyba tai bendra ūkio valdymo ir maisto produktų gamybos sistema, apimanti geriausią aplinkosaugos praktiką, didelę biologinę įvairovę, gamtos išteklių išsaugojimą, aukštų gyvūnų gerovės standartų taikymą ir gamybos būdą, atsižvelgiant į tam tikrų vartotojų teikiamą pirmenybę produktams, pagamintiems naudojant natūralias medžiagas ir procesus.

Sertifikuotos įmonės

VšĮ “Ekoagros” ekologiškų produktų tvarkybą, apimančią perdirbimo, prekybos, importo veiklas, pradėjo sertifikuoti 2002 m. Tada Lietuvoje buvo sertifikuota 17 įmonių. Po dešimtmečio, 2012 metais, sertifikuotos jau 102 įmonės, 2019 m. šis skaičius išaugo iki 302 (iš jų 33 ūkio subjektai produktų tvarkymo veiklas vykdė ūkyje, 24 ūkio subjektai užsiėmė ekologiškų žemės ūkio produktų importo iš trečiųjų šalių veikla, 3 ūkio subjektai užsiėmė viešojo maitinimo ekologiškais produktais veikla). Pastaruosius kelerius metus daugėjo sertifikuotų subjektų, užsiimančių didmenine prekyba fasuotais ir paženklintais produktais, prekyba grūdais, nuotoline prekyba internetu. Ypač padaugėjo besiverčiančiųjų ekologiškų produktų importu iš trečiųjų šalių. 2020 metais sertifikuoti 324 tvarkybos ūkio subjektai.

Perdirbimo ūkių ir įmonių skaičius pagal veiklas (2019 m.):

- 8 mėsos perdirbimas ir konservavimas bei mėsos produktų gamyba;
- 7 žuvies, vėžiagyvių ir moliuskų perdirbimas ir konservavimas;
- 12 vaisių ir daržovių perdirbimas ir konservavimas;
- 5 augalinių ir gyvulinių aliejų ir riebalų gamyba;
- 13 pieno ir pieno produktų gamyba;

- 7 grūdų malimo produktų, krakmolo ir jo produktų gamyba;
- 13 kepinų ir miltinių produktų gamyba;
- 7 gėrimų gamyba;
- 50 kitų maisto produktų gamyba;
- 2 pašarų gamyba.

Paveikslas Nr. 14: Iš Lietuvos Respublikos Žemės ūkio rūmų organizuotos konferencijos “Sveikas maistas – sveikas žmogus” (2020)

AUGA Group

Didžiausia vertikaliai integruota ekologiško maisto bendrovė Europoje. Sertifikuojamas ekologinių žemėnaudų plotas 39,6 tūkst. ha., iš jų 11,6 proc. nuosavybės teise valdomi žemėnaudų plotai. Įmonėje dirba 1271 darbuotojas. Bendrovė savo produkciją eksportuoja į 37 pasaulio šalis.

Pagrindiniai "AUGA group" verslo segmentai:

- Augalininkystė
2019–2020 metais grūdinėmis kultūromis apsėta 30,6 tūkst. ha, iš kurių 11,9 tūkst. ha sudarė kviečiai, 9 tūkst. ha ankštinės kultūros ir 9,7 tūkst. ha kitos grūdinės kultūros.
- Pienininkystė
pieno gamyba ir galvijų auginimas. Įmonėje sertifikuotos 3471 pieninės karvės.
- Grybų auginimas
bendrovės dukterinė įmonė "Baltic Champs" yra didžiausia grybų auginimo Baltijos regione.
- Galutiniam vartotojui skirti produktai
grupė siūlo platų galutiniam vartotojui skirtų produktų asortimentą, kuris apima paruoštas vartojimui sriubas, konservuotus grybus, supakuotas šviežias ir konservuotas daržoves, pieną bei kitus produktus. "AUGA group" parduodami produktai yra ženklinami "AUGA" prekės ženklu. Šis segmentas yra strategiškai svarbus įmonei ir šiuo metu greičiausiai augantis. Labiausiai auga pardavimai į JAV - 2020 m. augimas 458 proc. didesni nei tuo pačiu laikotarpiu praėjusiais metais.

<https://auga.lt/>

UAB "MĖTA"

Grazina ir Mindaugas Vyskupaiciai įmonę "Mėta" įkūrė prieš tris dešimtmečius. Įmonė gamina ekologiškus eterinius aliejus, ekstraktus, masažinio medaus ir kūno šveičiamuosius mišinius, buities priežiūros prekes, vaistažolių arbatas bei natūralius maisto produktus. Visi pirties, SPA, buities bei maisto produktai gaminami iš natūralios ir ekologiškos Lietuviškos žaliavos. UAB „Mėta“ ne tik plečia rinką Lietuvoje ir ES, bet ir didina savo produkcijos asortimentą, kurį šiandien sudaro jau daugiau nei 200 įvairių produktų rūšių. Įmonės gamybiniai pajėgumai leidžia per metus pagaminti 12 tonų 17 rūšių eterinių aliejų, skirtų vonioms, masažui, aromatinėms lempoms, 200 tonų 13 rūšių ekologiškų vandeninių ekstraktų, pagamintų iš ekologiškos augalinės žaliavos vandens distiliavimo būdu, kurie skirti SPA procedūroms, kūno priežiūrai, pirčių garinėms. Viena iš populiariausių "Mėtos" gaminių kategorijų vaistažolių arbatos. Joms pagaminti naudojami ne tik Lietuvoje natūraliai paplitę, bet ir pačių išauginti vaistingieji augalai. UAB "Mėta" pirmoji Lietuvos įmonė, kuriai suteiktas ekologiškos kosmetikos sertifikatas. Įmonė yra aktyvi Europos Sąjungos mokslinių projektų Copernicus ir Eureka dalyvė, tiekianti eterinius aliejus ir ekstraktus moksliniams tyrimams.

<https://www.ekologiskiproduktai.lt/>

UAB DU MEDU

Nuo 2007 metų savo veiklą vykdo kaip ekologinė kepykla, pristatanti klientams įpatingos kokybės ir kruopščiai atrinktų receptūrų ekologiškus produktus.

Įmonei priklauso gamybinis padalinys, kuriame kepamos 6 naminės duonos rūšys su natūraliu raugu, medaus pyragai, šakočiai ir 8 rūšių sausainiai. Be šių gaminių yra fasuojami grūdiniai ir kiti populiarius produktai: makaronai, dribsniai, kruopos, sėklos, riešutai ir džiovinti vaisiai. Šiuo metu asortimentą sudaro virš 100 skirtingų pozicijų - jos visos ekologiškos.

Nuo 2015 metų pagaminta ir realizuota 480 tonų ekologiškos duonos. Norėdami pirkėjams pasiūlyti produkcijos įvairovę, dalis produkcijos importuojama iš įvairių pasaulio šalių: įvairias grūdines kultūras ir dribsnius importuojame iš Austrijos, prieskonius, grūdai ir kai kurios ryžių rūšys vežamos iš Indijos, makaronai, kuskusas iš Italijos. Didžiausia dalis džiovintų vaisių ir riešutų yra iš Turkijos.

Savo produkciją eksportuoja į Jungtinę Karalystę. Šioje šalyje populiari produkcija yra gričiai, dribsniai, perlinės kruopos, linų sėmenys ir mūsų kepiniai sviestainiai su kokosu, spanguolėmis ir „Du Medu“ sausainiai. Pagaminta produkciją realizuojama didžiuosiuose šalies prekybos tinkluose, kitose specializuotose parduotuvėse.

<http://www.dumedu.lt>

Ekologiškų produktų rinka Lietuvoje

Netikėtas COVID-19 pandemijos protrūkis dar labiau pabrėžė ekologiško maisto poreikį: pirkėjai ieško sveiko, švaraus maisto savo šeimoms. Labiausiai vertinami lietuviškos kilmės produktai, kurie asocijuojasi su natūralumu ir gaivumu.

Rinkos dydis ir tendencijos

Sveika gyvensena tampa ne tik mados reikalu, bet ir natūraliu sąmoningu vartotojų pasirinkimu, todėl ekologiškų ir sveikų produktų paklausa auga. Epizodiniai pranešimai publikuojami spaudoje informuoja apie augančius metinius ekologiškų produktų pardavimus Lietuvoje, tačiau tikslų statistinių duomenų neturime. Dalis užaugintos ekologiškos produkcijos: jautienos, avienos, grūdų, vaisių, uogų ir daržovių parduodama neekologiškos produkcijos supirkėjams.

Daugėja specialių poreikių pirkėjų: alergiškų, netoleruojančių laktozės, glitimo ir kt., todėl koreguojamas parduotuvių asortimentas: daugiau dėmesio skiriama įvairiems dietiniams maisto produktams, naujoms kosmetikos linijoms. Prekybos tinklų lentynose gausėja lietuviškų ekologiškų maisto gaminių.

Vietinėje rinkoje iki 5 proc. ekologiškų produktų parduodama tiesiogiai iš ūkių, iki 5 proc. mugėse ir turguose, iki 20 proc. parduotuvėse, 25 proc. kitose prekybos vietose.

Paveikslas Nr. 16: Ekologiškų produktų lentyna prekybos centre (2020)

Reguliariai vykdomos pirkėjų apklausos parodė, kad pirkėjams net tik svarbu, jog prekė ypač iš maisto produktų kategorijos būtų ekologiška. Papildomas motyvacija pirkėjui ją pirkti yra ir kilmės šalis. Labiausiai vertinama lietuviškos kilmės produkcija, kuri siejama su natūralumu, šviežumu.

EKOLOGIŠKA + LIETUVIŠKA yra produkto savybių kombinacija užprogramuojanti didesnę paklausą ekologiškų prekių asortimentui. Lietuvos pirkėjai daugiau perka pieno produktų, duonos gaminių, raugintų, sūdytų, marinuotų, troškintų bei virtų daržovių.

Tyrimų bendrovės “Nielsen Lietuva” duomenimis, didžioji dalis, t.y. 50 proc. pirkėjų, tvirtina atkreipiantys dėmesį į tai, ką perka, o net 28 proc. teigia nuolat ieškančios tik sveikų pasirinkimų. Tarp auginančių 4–6 metų vaikus, nuolat sveikų produktų teigia ieškančios net 36 procentai gyventojų, kai susidomėjimas sveiku maistu namų ūkiuose be vaikų yra gerokai mažesnis. Šiek tiek daugiau dėmesio sveikiems produktams skiria 30–39 metų amžiaus gyventojai, gaunantys vidutines pajamas, didžiųjų miestų gyventojai. Pastebima, jog didėjanti pasiūla bei mažėjanti kaina pritraukia vis didesnę pirkėjų ratą.

Pardavimo kanalai ir pardavėjai

Tiesioginiai pardavimai

Sezoniškos ekologiškos produkcijos įsigyjama tiesiai iš ekologinių ūkių, arba didžiuosiuose Lietuvos miestuose vykstančiuose mobiliuose turgeliuose. Auga galimybės ir paklausa ekologiškų prekių įsigijimo internetu tiesiai iš augintojų ir gamintojų arba internetinių parduotuvių.

Specializuota mažmeninė prekyba ir maitinimas

Pirmoji specializuota parduotuvė įsteigta Kaune “DU Medu”, dabar plėtojanti ekologiškos produkcijos pardavimą dar dvejuose didžiuosiuose Lietuvos miestuose. Vėlesniais metais ekologiška produkcija prekiauti ėmėsi dar du specializuoti parduotuvių tinklai “Biosala” ir “Livinn”. Lietuvoje veikia specializuotų išskirtinai didžiąja dalimi ekologiška produkcija prekiaujančių parduotuvių tinklai: “BIOSALA”, “LIVIN”, “DU MEDU”. Pastarosios parduotuvės prekybą vykdo ir elektroninėse parduotuvėse.

Prekybos tinklai

Ekologiška produkcija Lietuvoje prekiaujama keturiuose didžiuosiuose prekybos centruose: “MAXIMA”, “RIMI”, “IKI”, “LIDL”. Daugiausiai pirkėjų dėmesio sulaukia ekologiškos maisto prekės pieno produktai, vaisiai, daržovės, duonos gaminiai ir prekės kūdikiams.

Ekologiškų prekių pasiūla 2018 metais “Maximos” parduotuvėse padidėjo keliais procentais, o paklausa, lyginant su 2017-aisiais, šoktelėjo net 20 proc. Maxima tinklo ekologiškų prekių pasirinkimas 2019 m. yra bemaž ketvirtadaliu didesnis nei 2018 metais, o šių prekių pardavimai viršijo 9 milijonus ir tai yra kone trečdaliu didesni negu prieš metus. Asortimente daugiau nei 1000

ekologiškų prekių, iš kurių didžioji dalis yra Lietuviškos kilmės maisto produktai.

Prekybos tinklo “Rimi” asortimente beveik 800 ekologiškų prekių. Tarp jų ne tik vaisiai, daržovės, bet ir pieno, mėsos gaminiai, bakalijos prekės (kruopos ir grūdų produktai, makaronai, konservuoti maisto produktai, kava, arbata, sausainiai, uogienės, džemai, aliejus, prieskoniai), kūdikiams ir vaikams skirtos, švaros bei kosmetikos prekės. Dalis šių prekių yra parduodama pažymėti “Rimi” privačios etiketės ženklu “I love eco”.

Informacija

Keletas nuorodų į Lietuvoje veikiančias internetines ekologiškų produktų parduotuves

www.ekoplanet.lt

www.ekomarket.lt

www.saven.lt

www.livinn.lt

www.eko123.lt

www.bionatura.lt

www.dumedu.lt

www.genutesuogaine.lt

www.rupus.lt

Galimybės

Vis dažnesnis Lietuvių pasirinkimas yra ekologiškos prekės. Vienas svarbiausių veiksnių, lėmęs šį augimą, tai, jog lietuviai pasitiki mūsų šalies gamintojais, vertina jų produkcijos šviežumą, kokybę ir būtent jai teikia pirmenybę. Kitas klientų pasirinkimą lemiantis veiksnys augantis ekologiškų prekių prieinamumas.

Ekologinio ūkininkavimo galimybės ir strateginės kryptys numatytos Baltojoje knygoje.

Žemės ūkio ir kaimo plėtros Baltoji knyga yra strateginis nacionalinis dokumentas, kuris yra rengiamas Lietuvai derantis dėl BŽŪP po 2020 metų. Ji yra skirta apibrėžti būsimo programavimo periodo Lietuvai svarbius sprendinius uždavinius, atsižvelgiant į ankstesnius šalies žemės ūkio politikos pasiekimus, svarbiausius žemdirbiams ir kaimo bendruomenėms kylančius iššūkius kaimo raidos kontekste iki 2030 metų ir taps gairėmis rengiant ES reglamentų reikalavimus įgyvendinančius dokumentus Lietuvai. Baltoji knyga turėtų nubrėžti ilgalaikės nacionalinės politikos strategines kryptis, kurios palaikytų gyvybingas kaimo bendruomenes, palaikytų ir sustiprintų žemės ūkio gebėjimą, diegiant inovacijas, išlikti konkurencingam globalios rinkos ir klimato iššūkių akivaizdoje bei garantuotų Lietuvos visuomenės aprūpinimą maistu.

Baltosios knygos 3.5 uždaviniu siekiama – Pasiekti proveržį ekologinio ūkininkavimo srityje (siekiama padvigubinti ekologinių žemėnaudų plotą pasiekiant 13 proc. 2027 m. ir 15 proc. 2030 m.)

- Sudaryti palankesnes sąlygas smulkiesiems ir vidutiniams ūkiams auginti ekologišką produkciją;
- Skatinti ekologinę gamybą ir perdirbimą, skiriant ES ir valstybės investicines lėšas ekologiniams ūkiams;
- Konsultuoti ir mokyti ekologiškai ūkininkaujančius asmenis, kaip įgyvendinti ES ir nacionalinius reikalavimus, susijusius su ekologine gamyba;
- Plėtoti gyvūnų auginimo technologijų ekologiniuose ūkiuose modernizavimą ir siekti, kad būtų užtikrinta gyvūnų gerovė bei ligų prevencija;
- Valstybės prioritetą teikti ekologiniam ūkininkavimui gamtiniu požiūriu jautrioje kraštovaizdžio teritorijose, ypač saugomose teritorijose.

9 “Baltoji Knyga“, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, https://zum.lrv.lt/uploads/zum/documents/files/LT_versija/Veiklos_sritys/Bendroji_zemes_ukio_politika/Baltoji_knyga_2019.pdf

Iliustracijos ir šaltiniai

Paveikslai

1	Lietuvos žemėlapis su rajonais	3
2	Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų eksporto rinkos 28 ES valstybėse narėse (2019 M)	4
3	Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų eksporto rinkos trečiojoje šalyje (2019 M)	4
4	Svarbiausių eksportų TOP 10 (2020 M)	4
5	Svarbiausių importuojamų maisto produktų TOP 10 (2020 M)	4
6	Valdų pasiskirstymas pagal ekonominės veiklos rūšis (2021 M)	5
7	Ūkių pasiskirstymas pagal ekonominės veiklos rūšis (2021 M)	5
8	Lietuvos žemės ūkio paskirties plotas (2019)	6
9	Vaidos Jateikės ūkis (Molėtai, Lietuva 2021)	7
10	Nacionalinis ekologiškos produkcijos logotipas (LRŽŪM 2009)	8
11	Produktai su nacionaliniu ekologinės gamybos logotipu Lietuvoje (2020)	8
12	Išmokos ekologiniams ūkiams, šaltinis: www.zum.lt ; www.nma.lt (2020)	9
13	Iš Lietuvos Respublikos Žemės ūkio rūmų organizuotos konferencijos „Sveikas maistas - sveikas žmogus“ (2020)	9
14	Eksporto informacija (2020), source: www.ekoagros.lt	16
15	Iš Lietuvos Respublikos Žemės ūkio rūmų organizuotos konferencijos „Sveikas maistas - sveikas žmogus“ (2020)	17
16	Ekologiškų produktų lentyna prekybos centre (2020)	19

Nuorodos

Visi tekste naudojami interneto adresai yra patikrinti lapkričio mėn. 2021 m.

www.ekoagros.lt

www.zum.lt

www.nma.lt

www.ekoplanet.lt

www.ekomarket.lt

www.saven.lt

www.livinn.lt

www.eko123.lt

www.bionatura.lt

www.dumedu.lt

www.genutesuogaine.lt

www.rupus.lt